

Ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Προετοιμασίες – Προοπτικὲς

ΔΡΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Β. ΖΟΡΜΠΑ*

[...] Κατὰ τὴν Σύναξιν, τὰ μέλη αὐτῆς, «ἀληθεύοντες ἐν ἀγάπῃ» κατὰ τὸ ἀποστολικόν (Ἐφεσ. 4, 15), διεξήγαγον τὰς ἐργασίας των ἐν πνεύματι ὁμονοίας καὶ κατανοήσεως. Οἱ Προκαθήμενοι ἐπεβεβαίωσαν τὴν ἀπόφασιν αὐτῶν νὰ συγκληθῇ ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος. Αὕτη θὰ πραγματοποιηθῇ εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἀκαδημίαν τῆς Κρήτης ἀπὸ 16ης ἕως 27ης Ἰουνίου 2016. Ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ οἱ Προκαθήμενοι ταπεινῶς ἐπικαλοῦνται τὴν χάριν καὶ ἐδλογίαν τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ καὶ ἐκζητοῦν τὰς θερμὰς προσευχὰς τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, κατὰ τὴν περίοδον τὴν ὀδηγοῦσαν πρὸς τὴν Ἁγίαν καὶ Μεγάλην Σύνοδον καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς [...]

*Ἐργὰ Σύναξης τῶν Προκαθημένων
τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν
Σαμπεζῦ 21-28 Ἰανουαρίου 2016*

Στὸ ἄκουσμα τῆς ὁμοθύμου ἀποφάσεως γιὰ τὴν ἐπιλογὴ τῆς Ὁρθοδόξου Ἀκαδημίας Κρήτης (ΟΑΚ) ὡς τόπου διεξαγωγῆς τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, μόνο σιωπὴ θὰ μπορούσε νὰ ἀκολουθήσει. Ἀκούσαμε τὴν ἀπόφασιν μὲ ἔκστασιν καὶ δέος καὶ τὴ δεχτήκαμε μὲ εὐγνωμοσύνη. Ἀπροσδόκπτες πάντα οἱ δωρεὰς τοῦ Θεοῦ, αἰφνιδιάζουν, συγκινοῦν καὶ συγκλονίζουν.

* Ὁ Κων/νος Ζορμπᾶς εἶναι Δρ Θεολογίας καὶ Κοινωνιολογίας, Γενικὸς Διευθυντὴς τῆς ΟΑΚ.

(Εἰσήγησις στὴν ὁμόθυμη Θεολογικὴ Ἡμερίδα ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου στὸ Ρέθυμνο στίς 16 Ἀπριλίου 2016).

Ἡ ἀπόφαση αὐτὴ ἀποτελεῖ ἐξαιρετικὴ τιμὴ γιὰ τὴν Κρήτη καὶ τὴν ΟΑΚ, καθὼς ἀποτελεῖ ἀπόφαση ἱστορικὴ, ἡ ὁποία συνοδεύεται καὶ ἀπὸ μεγάλη εὐθύνη ἐκ μέρους τοῦ συνόλου τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης.

Ἡ ΟΑΚ ἐτέθη ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή στὴ διάθεση τῆς Γραμματείας Προπαρασκευῆς, ἐντὸς τῶν προγραμματισμένων δράσεων καὶ δραστηριοτήτων της καὶ σὲ συνεργασία μὲ τὸν τότε Προϊστάμενο τῆς Γραμματείας τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου Μητροπολίτη Τρανουπόλεως κ. Δαμασκνῶ, διοργάνωσε σειρὰ ποικίλων θεολογικῶν συμποσίων (7 Ἰουλίου 1973), συμβάλλοντας μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ στὴ θεματολογία τῆς Συνόδου. Ἐπίσης, σὲ συνεργασία μὲ τὸν τότε Σύνδεσμο Κρητῶν Θεολόγων, πραγματοποιήθηκε Παγκρήτιο Συνέδριο, μὲ θέμα: *Ἡ Σύνοδος σὲ σχέση μὲ τὸ πλήρωμα καὶ τὸν κόσμος* (20-23.8.1977), ὅπου συμμετεῖχαν θεολόγοι, κληρικοί καὶ λαϊκοὶ καὶ οἱ ἐκκλησιαστικὲς ἀρχὲς τοῦ τόπου. Καὶ οἱ δύο αὐτὲς ἐνέργειες ἀποτελοῦσαν μία ἔκφραση ἀγωνίας γιὰ τὴν ἔκβαση ὅλης αὐτῆς τῆς προσπάθειας, ἡ ὁποία ἄρχισε ἀπὸ τὸ 1961, μὲ σκοπὸ τὴν ἐνότητα τῶν Ὁρθοδόξων καὶ κατὰ τὴν ὁποία δόθηκε ἰδιαίτερη ἔμφαση στὶς θετικὲς προοπτικὲς ἀπὸ τὴν ἀποκατάσταση τῆς συνοδικῆς ἱεραρχίας τοῦ συνόλου τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἔτσι, μὲ τὸν τρόπο αὐτό, ἀθόρυβα ἡ Ἐκκλησία τῆς Κρήτης συμμετεῖχε «*σώματι καὶ πνεύματι*» στὶς προσυνοδικὲς ἐργασίες.

Καὶ μόνον ὅτι θὰ συνέλθουν «*ἐπὶ τῷ αὐτῷ*», μὲ κοινὴ ὁμόφωνη ἀπόφαση, οἱ Προκαθήμενοι καὶ οἱ Ἐπίσκοποι τῆς Ὁρθοδοξίας, δίδοντας μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ μία κοινὴ μαρτυρία, εἶναι ἓνα τεραστίων διαστάσεων βίωμα – ἔστω ὅχι τῆς ἐμβέλειας ποὺ θέλουμε ἢ εἶχαν ὁραματιστεῖ πολλοὶ ἐκκλησιαστικοὶ ἡγέτες στὸ παρελθόν.

A. Προετοιμασίες

Ἐκεῖνο ποὺ πρέπει νὰ ποῦμε ἐξαρχῆς εἶναι ὅτι ὑπάρχει ἄριστη συνεργασία μὲ τὴν Τοπικὴ Αὐτοδιοίκηση σὲ ὅλα τὰ ἐπίπεδα. Δυσκολίες σίγουρα ὑπάρχουν, ἀλλὰ ταυτοχρόνως ὑπάρχει καὶ ἡ πρόθεση ἐπίλυσης τῶν προβλημάτων. Κι αὐτὸ μᾶς χαροποιεῖ ἰδιαίτερα καὶ μᾶς βοηθᾷ ἠθικά, ὥστε νὰ συνεχίσουμε. Στὴν προσπάθεια αὐτὴ θὰ πρέπει νὰ μνημονεύσουμε τὶς ὁδηγίες καὶ τὶς παραινέσεις τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου μας, οἱ ὁποῖες μᾶς καθοδηγοῦν ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα, τὴ φροντίδα τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης, τὴν ἀδιάκοπη μέ-

ριμνα τοῦ τοπικοῦ μας Ἐπισκόπου καὶ τοῦ κλήρου, ἀλλὰ καὶ τῆ συνεχῆ συνεργατικῆ ἐπιθυμία καὶ ἐμπιστοσύνη ὄλων ὄσων ἐμπλέκονται ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Σίγουρα μᾶς ἀνησυχεῖ ὁ συντονισμὸς τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν συμμετεχόντων, ἡ ἀφίξη καὶ ἡ πρώτη εἰκόνα ποὺ θὰ δοῦν στὸ ἀεροδρόμιο, καθὼς καὶ ἡ γενικότερη εἰκόνα κατὰ τὴ μετακίνησή τους. Μᾶς ἀνησυχεῖ καὶ ἡ περίπτωση –κι αὐτὸ δὲν θὰ τὸ ἐπιτρέψουμε–, νὰ ἐμπορευματοποιηθεῖ ἓνα τέτοιο γεγονός καὶ γι’ αὐτὸ θὰ πρέπει νὰ τὸ προστατέψουμε ἀπὸ κάθε κακόβουλη ἐκμετάλλευσή του. Δὲν μπορῶ νὰ πῶ ὅτι ἡ ἀνησυχία μου εἶναι μεγάλη στὸ θέμα τῆς ἀσφάλειας –γνωρίζουν οἱ κρατικὲς ἀρχὲς τὸ Πρωτόκολλο ποὺ πρέπει νὰ τηρηθεῖ– καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι γίνονται οἱ πρέπουσες δράσεις ἀπὸ τὰ ἀρμόδια Ὑπουργεῖα.

Λυπᾶμαι πού, δυστυχῶς, ποικίλα δημοσιεύματα, δίνουν μεγάλη ἔμφαση σὲ λανθασμένη πληροφόρηση! Ἡ τοπικὴ Ἐπιτροπὴ ὑπὸ τὴν Προεδρία τοῦ Σεβ. Μητρ. Κισάμου καὶ Σελίνου κ. Ἀμφιλοχίου κάνει πολὺ καλὴ ἐργασία πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτὴ καὶ ἡ ὁργάνωση εἶναι ἄριστη¹. Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι ἡ βοήθεια τῆς Παναγίας μας ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Μονὴ Γωνιάς, ἡ ὁποία «σκέπει καὶ φρούρει» καὶ τὴν Ἀκαδημία καὶ ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ, ποὺ ὁδήγησε τὴν προσπάθεια αὐτὴ τῶν Ἐκκλησιῶν μέχρι ἐδῶ, θὰ εὐλογήσουν καὶ τὸ αἴσιο τέλος τῆς.

Σὲ ὅτι ἀφορᾷ τὰ μέλη τῶν Ἀντιπροσωπειῶν, αὐτὸ ἔχει καθορισθεῖ ἐπίσημα ἀπὸ τὸν Κανονισμὸ ὁργάνωσης καὶ λειτουργίας «περὶ συγκρότησης τῆς Συνόδου» καὶ συγκεκριμένα ἀπὸ τὸ ἄρθρο 3. Μέλη τῆς Συνόδου εἶναι οἱ ὀριζόμενοι εἰκοσιτέσσερις ἀρχιερεῖς ὡς ἐκπρόσωποι τῆς κάθε Ἀντιπροσωπείας καὶ θὰ συνοδεύονται ἀπὸ εἰδικὸς συμβούλους, κληρικούς, μοναχοὺς ἢ λαϊκοὺς, ἀλλὰ ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν δὲν μπορεῖ κατὰ κανόνα νὰ ὑπερβαίνει τὰ ἕξι μέλη. Καλοῦνται ἐπίσης καὶ τρία βοηθητικὰ στελέχη (*stewards*) ἕξ ἐκάστης αὐτοκεφάλου Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Αὐτὸς εἶναι ὁ ἐπίσημος ἀριθμὸς: 420 ἄτομα. Σὲ αὐτὸν τὸν ἀριθμὸ θὰ πρέπει νὰ προστεθοῦν οἱ Παρατηρητές, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ὀρισθεῖ ἀπὸ τὸν ἴδιο Κανονισμὸ καὶ θὰ εἶναι μέλη ἄλλων χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν ἢ Ὁμολογιῶν, ὅπως

1. Τὴν 14η Ἀπριλίου ἡ ΟΑΚ διοργάνωσε ἐνημερωτικὴ ἐκδήλωση γιὰ τοὺς κατοίκους τοῦ Κολυμβαρίου, ἐνῶ τὴν ἴδια ἡμέρα ἔλαβε χώρα στὸ Δημαρχεῖο Πλατανιά ἐνημερωτικὴ ἐκδήλωση γιὰ ὅλους τοὺς ἐμπλεκόμενους φορεῖς σὲ τουριστικὰ θέματα.

επίσης και στελέχη άλλων χριστιανικών οργανώσεων και θα παρίστανται μόνο στην έναρξη και τη λήξη των εργασιών της Συνόδου, άνευ δικαιώματος λόγου ή ψήφου. Ταυτοχρόνως, ένας μεγάλος αριθμός διαπιστευμένων δημοσιογράφων από όλο τον κόσμο, θα βρίσκεται την περίοδο αυτή στην περιοχή και φυσικά πολλοί άλλοι επισκέπτες από όλα τα μήκη και πλάτη της γης. Καταλαβαίνει, λοιπόν, κανείς, ότι ο αριθμός των συμμετεχόντων –επίσημων και μη– είναι αρκετά μεγάλος και ξεπερνά τα 700 άτομα.

Το ουσιαστικό, όμως, πρόβλημα, βρίσκεται άλλου και επικεντρώνεται στην εδρύτερη κρίση της κοινωνίας μας. Η σημερινή κρίση που διερχόμαστε, όπως και πολλά άλλα προβλήματα που βρίσκονται μπροστά μας, υπάρχουν γιατί γίναμε λαός χωρίς μνήμη και συνείδηση, λησμονήσαμε την απέκδυση και υπέρβαση του «εγώ» μας, αδυνατώντας να κάνουμε την υπέρβαση της ατομικής μας ύπαρξης προς χάριν του «*υπάρχειν ἐν κοινωνίᾳ*»². Υποκαθιστούμε την αλήθεια με τις έντυπώσεις. Η κρίση στην ουσία είναι παρακμή, διότι λησμονήσαμε τη συλλογικότητα, υποκαταστήσαμε τα νοήματα και τις ποιότητες της ζωής μας με τον καταναλωτισμό, ενώ πνευματικά αλλοτριωθήκαμε.

Όλα αυτά οδήγησαν σε μία διάσπαση της κοινωνίας μας, καθώς πολλοί έχουν απορροφηθεί από το ατομοκεντρικό πρότυπο ζωής και δεν είναι σε θέση να παλέψουν για την αλήθεια στη ζωή, ή όποια εκ της παραδόσεώς μας πάντοτε προερχόταν από τό «*κοινωνεῖν*». Κι αυτό, δυστυχώς, είναι χαρακτηριστικό και στους χώρους της Ἐκκλησίας με την υπερβολική χρήση των διαφορών μέσω μαζικής ενημέρωσης και κοινωνικής δικτύωσης που οδηγούν σε μία *ιδιωτική θεολογία τρομοκρατικοῦ τύπου*. Φατριασμοί, μυστικοπάθειες, καχυποψίες, μεγάλα λόγια, υπερβολές, αποτελούν δίχως άλλο το λάδι στη μηχανή κάθε συστήματος που ἐνοχοποιεῖ τὸν ἀπέναντι καὶ φοβᾶται τὸν δίπλα³.

Ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή που δημοσιεύθηκε τὸ ἐπίσημο Ἀνακοινωθὲν τῶν Προκαθημένων, ἀντὶ τὴν ἀγκαλιασεῖ ἀπ' ὅλους ἡ σημαντικὴ αὐτὴ εἴδηση, ἄρχισαν νὰ κυκλοφοροῦν διάφορες ἀνυπόστατες εἰκασίες –σκοπίμως κατασκευασμένες πού, ὁμως, εὐκόλα καταρρίπτονται, διότι στεροῦνται

2. Βλ. *Ἡ πάλιν μετὰ τὴν Κοινότητα*, Περιοδικὸ Σύνταξη, τεῦχος 137 (2016).

3. Βλ. σχετικὸ φυλλάδιο ἀπὸ τὴ Σύνταξη Ὁρθοδόξων Ρωμηῶν «ΦΩΤΗΣ ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ», 8 σελίδες.

ὅποιασδήποτε ἀλήθειας, ἴσως καὶ σοβαρότητας– καὶ κάποιες φῆμες οἱ ὁποῖες στὴν οὐσία προκαλοῦνται ἀπὸ βαθύτερες αἰτίες.

Ἐναφέρομαι εἴτε στὰ ποικίλα φυλλάδια πού κυκλοφοροῦν ὅσο καὶ σὲ δημοσιεύματα πού ἔχουν νὰ κάνουν μὲ τὰ οἰκονομικά θέματα⁴. Γιὰ τὸ πρῶτο ἀκολουθοῦν οἱ ἐνδιαφέρουσες εἰσηγήσεις, γιὰ τὸ δεύτερο τὸ συνολικὸ οἰκονομικὸ κόστος, δὲν ἔχει καμία σχέση μὲ τὰ ἀστρονομικὰ ποσὰ πού ἀκούγονται ἀπὸ ὀρισμένους κύκλους. Ἐξ ἄλλου, εἶναι ἓνα οἰκονομικὸ μέγεθος πού δὲν θὰ ἐπιβαρύνει κἀν τὸν Προϋπολογισμὸ τοῦ Κράτους, ἀλλὰ θὰ καλυφθεῖ ἀπὸ τὸ κοινὸ ταμεῖο πού θὰ δημιουργηθεῖ γιὰ «*τὴν κάλυψιν τῶν δαπανῶν τῆς Συνόδου*», ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὶς ἴδιες τὶς Ἐκκλησίες (βλ. Ἐνακοινωθὲν τῆς Σύναξις τῶν Προκαθημένων, Σαμπεζύ, 21-28 Ἰανουαρίου 2016).

Ὅμως, δὲν εἶναι αὐτὸ τὸ ζητούμενο. Ὅλη τούτη ἡ ἐσκεμμένη παραπληροφόρηση στὴν οὐσία στερεεῖται ὀρθόδοξου ἠθους, στρέφεται κατὰ τῆς ἴδιας τῆς Ἐκκλησίας καὶ φανερῶνει τὴ μικρόψυχη λογικὴ κάποιων ἀνθρώπων, πού ἀρνοῦνται νὰ παραδεχτοῦν τὴν ἀλήθεια, ὅπως ὀρθῶς ἐπισημάνθηκε στὸ πρόσφατο Ἐνακοινωθὲν τῆς Ἱεράς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης⁵. Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ, ὑπάρχει καὶ ἡ ὑποκρισία τῆς σημερινῆς ἐποχῆς μας, καθὼς κατὰ καιροὺς φωνασκεῖ –ἀδυνατώντας ν’ ἀρθρώσει λόγο ἀληθείας– ἡ θλιβερὴ μειοψηφία, πού ἀποτελεῖ ἀνοιχτὴ πληγὴ στὸ Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας καὶ μὲ τὸ πρόσχημα τῆς προάσπισης τῆς Ὀρθοδοξίας προσπαθεῖ νὰ χτυπήσει ὅ,τι εἶναι ἀληθινὰ ὀρθόδοξα. Ἡ ἀνορθόδοξη αὐτὴ πρακτικὴ, μοῦ θυμίζει τὰ λόγια τοῦ μεγάλου μας ζωγράφου:

4. Ὁ ὑπέρμαχος τῆς Ὀρθοδοξίας μοναχὸς Ἰωσήφ Βρυέννιος μαρτυρᾷ: «*Ὀρθοδοξία ἐστὶ κυρίως τὸ ὀρθῶς δόξαις κεκτῆσθαι περὶ Θεοῦ. Καταχρηστικῶς δὲ καὶ τὸ δοξάζειν ὡς ἔχει τὰ κτίσματα καὶ τὰ πράγματα φύσεως. Ὁ γὰρ τὰ πάντα δοξάζων ὀρθῶς, ὀρθόδοξος εἰκότως ἂν λέγοιτο. Πολλοὶ γὰρ τῶν ἀνθρώπων πολλαῖς ἀστάτοις ὑπολήψεσι καὶ δόξαις κατέχονται οὐκ ὀρθαῖς*». Δηλαδή, Ὀρθοδοξία εἶναι νὰ ἔχει κανεὶς ὀρθὴ γνώμη περὶ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ ἔχει ταυτοχρόνως σωστὴ ἄποψη γιὰ τὴ φύση τῆς δημιουργίας. Ἐπομένως, αὐτὸς πού βλέπει τὰ πάντα ὀρθῶς, φυσικὸ εἶναι νὰ λέγεται ὀρθόδοξος. Γιατί, στὸν ἀντίποδα τῆς Ὀρθοδοξίας, πολλοὶ ἄνθρωποι διακατέχονται ἀπὸ ἄστατες ἀντιλήψεις καὶ θεωρίες! Ὀρθοδοξία ἀνὰ τὸν κόσμον, πρωτίστως εἶναι τὸ σεπτὸ Κέντρο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ ὀρθόδοξοῦσα Κωνσταντινούπολις, ἡ ὁποία «*οὐδέποτε ἀλλόκοτα καὶ ἀλλότρια τῆς τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν διδασκαλίας ἐδέξατο δόγματα*» (βλ. *Ἡμερολόγιον Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου 2016*, σελ. 41). Πρβλ. Ἐγκύκλιος γιὰ τὴν Ἁγία καὶ Μεγάλῃ Σύνοδο τὴν Κυριακὴ τῆς Ὀρθοδοξίας (2016).

5. Ἐνακοινωθὲν τῆς 7^{ης} Ἀπριλίου 2016. Πρβλ. Ἐγκύκλιος τῆς 13^{ης} Ἀπριλίου 2016.

φου Γιάννη Τσαρούχη, ο οποίος θα έλεγε πώς «οί άνθρωποι αυτοί είναι “πλήρεις του έαυτού τους. Άδυνατίζει ή πίστη, δυναμώνει ή Έκκλησία, δυναμώνει ή Έκκλησία, αδυνατίζει ο Χριστός. Έδω το θαύμα εκεί το θέαμα”⁶. Μας νίκησε το θέαμα και μείναμε γυμνοί από συγκρόηση, γυμνοί από αγάπη. Άλλά, καθώς παρατηρεί ο Φιοντόρ Ντοστογιέφσκι, “μέ το νά κλείσεις όλους τους άλλους σέ τρελοκομείο δέν αποδεικνύεις πώς εσύ είσαι έξυπνος!”».

Β. Προοπτικές

Η ένότης τής Όρθοδόξου Έκκλησίας είναι το κεντρικό μέλημα όλων μας. Αιτή άρχισε νά εκφράζεται ως ζωντανή έπιθυμία των Όρθοδόξων μετά τον Β΄ παγκόσμιο πόλεμο και συγκεκριμένα το 1960. Τα τέσσερα Πανορθόδοξα Συνέδρια τής Ρόδου, του Βελιγραδίου και του Σαμπεζύ (1961-1968) αποτελούν την άπαρχή μίας εκκλησιαστικής περιόδου έντατικών σχέσεων μεταξύ των Όρθοδόξων Έκκλησιών. Στο πλαίσιο αυτό προωθήθηκαν τα σχέδια για τή σύγκληση και τα θέματα τής Πανορθόδοξης Συνόδου. Άκολούθησαν Διορθόδοξες Προπαρασκευαστικές Έπιτροπές (1971-2011), Πανορθόδοξες Διασκέψεις (1976-2009) και εκφράστηκαν ποικιλοτρόπως διάφορες θέσεις και προτάσεις, από λαϊκούς και κληρικούς, για το έργο, τή θεματολογία και τον τρόπο προετοιμασίας τής Συνόδου. Εύχη μας και προσευχή μας είναι νά ξεπεραστούν κάθε είδους προσωπικές τάσεις και φιλοδοξίες, οί όποιες άπάδουν πρὸς τή φύση τής Όρθόδοξης Έκκλησίας.

Η σύγκληση τής ΑΜΣ στην Κρήτη, άποτελεί, χωρίς άμφιβολία, τήν έκπλήρωση των πόθων πολλών γενεών Όρθοδόξων. Οί πόθοι αυτοί, πρώτα από όλα, άφορούν τήν έκφραση τής ένότητας τής Όρθοδοξίας και, δεύτερον, τήν κοινή όμολογία τής αλήθειας τής Μίας, Άγίας, Καθολικής και Άποστολικής Έκκλησίας. Παρά τή μακροχρόνια διαδικασία, τισ αιτίες τής όποιας θα πρέπει νά άναζητήσουμε, πρώτα από όλα, στις αντίξοες συν-

6. Βλ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΣΤΑΜΟΥΛΗ, *Σημειώσεις μίας νύχτας και έξι μικρές ιστορίες για τήν έσωστρέφεια, Έσωστρέφεια. Διαπίστωση και αντιμετώπιση ενός νεοελληνικού φαινομένου*, Συλλογικός Τόμος, Έπετειακή έκδοση για τὰ 30 χρόνια, έκδ. Άκρίτας, Άθήνα 2009, σελ. 96.

θῆκες καὶ τὴν ἐμπερίστατη κατάστασι κάτω ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἔζησαν οἱ περισσότερες Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες τῆς Κεντρικῆς καὶ Ἀνατολικῆς Εὐρώπης, ἡ Ὁρθοδοξία κατάφερε νὰ ξεπεράσει πλῆθος ἐμποδίων, τόσο ἀντικειμενικῶν, ὅσο καὶ ὑποκειμενικῶν καὶ νὰ φτάσει στὸ πολυπόθητο ἀπέλευσμα. Μὲ τὴ βοήθεια τῆς στιβαρῆς προεδρίας τῆς ΑΘΠ τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριάρχου μας, ἰσχύει προφανῶς τὸ θεμελιῶδες τοῦ συνοδικοῦ λειτουργήματος αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τὸ συνοδικὸ γεγονός, πὺθ θὰ γεφυρώσει ἓνα μεγάλο συνοδικὸ κενὸ καὶ θὰ ἀποκαταστήσει τὴ συνοδικὴ ἰερουργία τοῦ συνόλου τῆς Ὁρθοδοξίας.

Ἀναμφισβήτητα, ἡ Σύνοδος τὸν ἐρχόμενο Ἰούνιο ἔχει ἱστορικὴ δυναμική, ὄχι μόνον γιὰ τοὺς Ὁρθοδόξους πιστοὺς, ἀλλὰ καὶ σὲ παγκόσμιο θρησκευτικὸ ἐπίπεδο, καθὼς θὰ σηματοδοτήσει τὴ συνέχιση τῆς ἐνότητας τῆς κοινωνίας μεταξὺ τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ θὰ δώσει ἀπαντήσεις σὲ προκλήσεις, οἱ ὁποῖες ἀκόμη καὶ σήμερα δημιουργοῦν τεράστιες γεωπολιτικὲς ἐντάσεις.

Σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ τὸν τόπο μας, ἡ σημασία τῆς Συνόδου, ξεπερνᾷ τὰ ὅρια τῶν ἀπλῶν τοπικῶν ἐτησίων ἢ ἄλλων ἱστορικῶν ἐκδηλώσεων. Ἡ Κρήτη καθιερώνεται πλέον ὡς τόπος ὑλοποίησης τοῦ μεγαλύτερου ἱστορικοῦ γεγονότος στὸν 21^ο αἰῶνα καὶ ὄχι μόνον. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸν θὰ πρέπει νὰ καταγράψουμε στὴ συνείδησή μας καὶ στὴν καρδιά μας τὸ μέγεθος τῆς εὐθύνης πὺθ μᾶς ἀναλογεῖ ὡς Κρητικούς, εἴτε κληρικούς, εἴτε λαϊκούς. Νὰ συμβάλλουμε μὲ ὅλες τὶς δυνάμεις μας συλλογικὰ καὶ δημιουργικὰ, εὐχόμενοι καὶ προσευχόμενοι, κατὰ τὴν περίοδο τῆς προετοιμασίας καὶ πρωτίστως τὶς ἡμέρες τῶν ἐργασιῶν τῆς, ἡ ὅλη προσπάθεια, μὲ τὴν χάριν καὶ εὐλογία τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, νὰ στεφθεῖ μόνον ἀπὸ ἐπιτυχία.

*

Τὰ ὅσα εἰσαγωγικῶς ἐλέχθησαν παραπάνω σημαίνουν, μεταξὺ ἄλλων, καὶ τὰ ἑξῆς:

1. Στὸ Προλογικὸ σημεῖωμα τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Γέροντος Χαλκιδόνος κ. Μελίτωνος γιὰ τὴν προπαρασκευὴ τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου, μὲ τίτλο *ΣΥΝΟΔΙΚΑ*⁷, μπορεῖ κανεὶς νὰ ἐπισημάνει δύο βασικούς

7. Βλ. *ΣΥΝΟΔΙΚΑ Ι*, Ἔκδοσι τῆς Γραμματείας ἐπὶ τῆς προπαρασκευῆς τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, Γενεὺν 1976, σελ. 9-10.

παράγοντες ἀναφορᾶς τῆς Συνόδου, πρὸς τὴν ὁποία ὀδεύει ἡ Ὁρθοδοξία: τὸ σῶμα τῶν ἐπισκόπων καὶ γενικότερα τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὴ μία μεριὰ καὶ τὸν κόσμον ἀπὸ τὴν ἄλλη. Μιλώντας γιὰ τὴν ἀναζήτηση τοῦ κέντρου τῆς Συνόδου, ὁ Σεβασμιώτατος ὑπογραμμίζει τὶς δυσκολίες ἐντοπισμοῦ του, τόσον ἐπειδὴ παρήλθε χρόνος δώδεκα αἰῶνων ἀπὸ τὴν Ζ' Οἰκουμενικὴ σύνοδο, ὅσο καὶ λόγῳ «τῶν ἐπελθουσῶν διαφορῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀνακατατάξεων καὶ πνευματικῶν διαμορφώσεων, μάλιστα δὲ τῆς ἐπαναστατικῆς ἀλλαγῆς εἰς τὴν θέσιν καὶ τὰς πνευματικὰς ἀνάγκας τοῦ συγχρόνου πιστοῦ, ἐν μέσῳ ἑνὸς νέου, βαθύτατα ἐκκοσμηκευμένου καὶ τεχνοκρατούμενου κόσμου». Ἡ Σύνοδος, λοιπόν, καλεῖται, «ὑπερβαίνουσα τὸν ἱερέα καὶ τὸν λευίτην, νὰ κύψῃ καὶ νὰ ἐγκύψει μετὰ τοῦ Κυρίου τῆς, ἐν τῇ μορφῇ Του τοῦ Σαμαρείτου, εἰς τὸν πληγωμένον σύγχρονον ἄνθρωπον, νὰ ἐπιδέσει τὸ τραῦμα του καὶ νὰ ἀκούσῃ τὸ ἄγχος του». Ἡ μνεῖα τοῦ Σαμαρείτη προσδιορίζει μὲ σαφήνεια τὴ διάθεση, μὲ τὴν ὁποία ὀφείλει νὰ πορευθεῖ ἡ Ἐκκλησία διὰ τῆς Συνόδου πρὸς τὸν κόσμον. Διατυπώνεται μάλιστα στὸ τέλος ἡ ἐλπίδα, πὼς μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς Συνόδου, ἡ Ἐκκλησία καὶ ἡ θεολογία τῆς, θὰ βροῦν νέα κατηγορήματα ἐκφράσεως, ἀντιληπτὰ στὸ σύγχρονο ἄνθρωπο. Ἡ ἀντίληψη, ὅμως, ὑπονοεῖ τὴ συναντίληψη ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴ συνεπακόλουθη πρόθεση παραμυθίας τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ κόσμου.

Ἀποτέλεσμα ὄλων αὐτῶν θὰ πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἀνακαίνιση τῆς συνοδικῆς θεολογίας, ἡ ὁποία περιῆλθε εἰς λήθην, τουλάχιστον στὴν συνείδηση τῶν πιστῶν. Ἐφόσον ἡ Σύνοδος ἐκφράζει τὴν συνείδηση τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία συνείδηση διεμορφώετο κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Μεγάλων Συνόδων⁸, μὲ τὶς συζητήσεις τῶν ἐπίμαχων θεμάτων, τὰ ὁποῖα συνετάρασσαν καὶ συνεκίνουν ὀλόκληρο τὴν Ἐκκλησία, παρομοίως καὶ ἡ νέα Σύνοδος δὲν εἶναι δυνατὸν καὶ ἐπιτρεπτὸ νὰ λάβῃ χώρα στὸ περιθώριο τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ βίου. Αὐτὸ θὰ σήμαινε καὶ τὴν ἀποξένωση ἀπὸ μία ἐκκλησιολογικὴ ἀρχή, ἡ ὁποία θεωρήθηκε ἀνεκαθεν ὡς οὐσιῶδες συστατικὸ τῆς Συνόδου. Ἀλλὰ καὶ πέραν τούτων, ἡ Σύνοδος,

8. Βλ. σχετικῶς *Ἐκθεσις Γραμματέως, Μητροπολίτου Τραπεζοπόλεως Δαμασκηνοῦ ἐπὶ τῆς πορείας τῆς Προπαρασκευῆς τῆς Συνόδου, εἰς Συνοδικᾶ II*, τοῦ Ὁρθοδόξου Κέντρου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, Chambésy - Γενεύης 1978, σελ. 162.

ὡς τὸ κατ' ἐξοχὴν γεγονός «ἐν τῇ συγχρόνῳ Ὁρθοδοξίᾳ», πρέπει νὰ ἀξιοποιηθεῖ διδασκτικῶς, κηρυκτικῶς καὶ ἐν γένει ποιμαντικῶς, ὡς μέσον καὶ εὐκαιρία γιὰ τὴν ἀφύπνιση καὶ ἀναθέρμανση τῆς πίστεως καὶ τοῦ ζήλου τῶν Χριστιανῶν.

2. Ἡ ἀποχὴ μας δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἀποχὴ φόβου⁹. Αἱ περισσότερες ἀντιρροήσεις οἱ ὁποῖες προβάλλονται ἀπὸ ἐμᾶς τοὺς ἴδιους τοὺς Ὁρθοδόξους γιὰ τὰς μετὰ τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν σχέσεις εἶναι ἀντιρροήσεις φόβου καὶ ἀνησυχίας. Ὅτι δηλ. ἐκ τῆς ἐπαφῆς καὶ συνεργασίας μὲ τις ἄλλες Ἐκκλησίες εἶναι δυνατόν νὰ προκύψει κάτι κακὸ γιὰ ἐμᾶς τοὺς Ὁρθοδόξους, εἴτε γιατί θὰ κινδυνεύσωμεν ἀπὸ τὰς ἀντιορθοδόξους διδασκαλίας των, εἴτε γιατί, ὡς ἀσθενέστεροι ἐκείνων ποσοτικῶς καὶ ὀργανωτικῶς, θὰ ὑποστοῦμε τὴν ἐπίδραση καὶ τὴν «προπαγάνδα» των. Καὶ εἶναι ἀληθὲς ὅτι τὸ παρελθὸν ἐνισχύει δυστυχῶς ὅλους αὐτοὺς τοὺς φόβους μας. Σὲ ἀπαντήσεις παρόμοιων ἐρωτημάτων ὁ μακαριστὸς Κισάμου καὶ Σελίνου κυρὸς Εἰρηναῖος ἔλεγε τὰ ἑξῆς:

«Ἡμεῖς οἱ ὁποῖοι πιστεύομεν καὶ κηρύσσομεν μίαν θρησκείαν ἡ ὁποία κατέρριψεν τὸ “μεσότηicon” τῆς ἁμαρτίας (Ἐφεσ. Β', 14,15) καὶ συνεφιλίωσε τὸ ἀνθρώπινο γένος μετὰ τοῦ Θεοῦ, ἡμεῖς οἱ ὁποῖοι παρελάβομεν ὡς ὑψίστην ἐντολὴ τὸ “ἀγαπᾶτε ἀλλήλους” (Ἰωάν. ΙΓ', 34), ἡμεῖς οἱ ὁποῖοι καλούμεθα ἀδιακόπως εἰς ἐνότητα πίστεως καὶ κατὰ τὸ “ἵνα πάντες ἐν ᾧσι” (Ἰωάν. ΙΖ', 21) δὲν εἶναι ὀρθὸν νὰ κινούμεθα ἀπὸ μικροφύχους καὶ στενὰς ἀντιλήψεις καὶ ἐμμένοντες εἰς πείσματα καὶ λάθη τοῦ παρελθόντος νὰ ἐμποδίζωμεν τὸ ἔργον καὶ τὰ σχέδια τῆς ἐπὶ τοῦ κόσμου προνοίας καὶ διακυβερνήσεως τοῦ Θεοῦ.

Διατὶ οἱ Χριστιανοὶ οἱ ὁποῖοι ἀποβαίνουν ἐν τῇ ἐποχῇ μας καθημερινῶς καὶ περισσότερον “μειονότης” ἐναντι τῶν ἄλλων μεγάλων θρησκευμάτων τοῦ κόσμου, νὰ παραμένουν “χωρισμένοι”, ἀλληλομισοῦμενοι καὶ ἀλληλομαχοῦντες πολλάκις μετὰξὺ των.

Διατὶ οἱ Χριστιανοὶ οἱ ὁποῖοι, ὅπως μαρτυρεῖ ἡ Ἱστορία πολλάκις πρῶτοι ἐκεῖνοι ἔδωσαν μὲ τὰς ἀντιθέσεις καὶ τὰς διενέξεις των τὴν ἀφορμὴν τοῦ διχασμοῦ καὶ τῆς ἐχθρότητος τῶν ἐν τῷ κόσμῳ λαῶν, διατὶ λέγομεν

9. ΜΑΚΑΡΙΣΤΟΥ ΚΙΣΑΜΟΥ ΚΑΙ ΣΕΛΙΝΟΥ ΚΥΡΟΥ ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ (ΓΑΛΑΝΑΚΗ), *Ἐπιστολὴ εἰς ἀπάντησιν δημοσιεύματος τῆς ἐφημερίδας «ΕΘΝΙΚΗ» τοῦ φιλιτάτου δικηγόρου ἐν Ρεθύμνῃ κ. Σταύρου Καλεϊδῆ.*

νά μὴν σπεύσουν πρῶτοι οἱ Χριστιανοὶ νὰ δώσουν τὸ “καλὸν παραδειγμα” τῆς ἐν τῷ κόσμῳ ἐνότητος καὶ εἰρήνης»¹⁰.

3. Τέλος, πρέπει σήμερα νὰ ἔχουμε τὸ θάρρος καὶ τὴν εὐφυΐα, νὰ δοῦμε ψύχραιμα ὅσα συμβαίνουν στὴν ἀντίπερα ὄχθη. Ἐπιτρέψατέ μου νὰ ὑπενθυμίσω τοὺς σκληροὺς λόγους τοῦ Κυρίου: «*Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι κλείετε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων· ὑμεῖς γὰρ οὐκ εἰσέρχεσθε, οὐδὲ τοὺς εἰσερχομένους ἀφίετε εἰσελθεῖν*» (Ματθ., 23:13). Δὲν ἔχω πρόθεση οὔτε τὸ δικαίωμα νὰ τολμήσω ὁποιοσδήποτε συσχετισμούς. Διερωτῶμαι ὅμως συχνὰ καὶ διερωτῶμαι καὶ τώρα ἐξομολογητικὰ μπροστὰ στὴ σύναξη αὐτῆ τῶν πατέρων καὶ τῶν ἀδελφῶν: μήπως ἀνοίγει σήμερα ὁ Θεὸς εἰσόδους πρὸς τὴ Βασιλεία Του, πὸ μᾶς ἀφήνουν ἐντελῶς ἀνυποψίαστους; Μήπως κατεργάζεται τὴ μεταμόρφωση τοῦ κόσμου στὸ ἐργαστήρι τοῦ ἐπιστήμονα καὶ τοῦ τεχνολόγου καὶ στὸ σκληρὸ ἀγῶνα τοῦ στρατευμένου πολιτικοῦ, τὴν ὥρα πὸ ἐμεῖς μεριμνοῦμε καὶ τυρβάζουμε περὶ πολλὰ; Καὶ μήπως, ἀντὶ νὰ κρίνουμε τὸν «κόσμο», εἶναι προτιμότερο, δηλαδὴ πιὸ σύμφωνο πρὸς τὸ παράδειγμα καὶ τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου μας, νὰ πλησιάσουμε τὸν «κόσμο» μὲ κατανόηση καὶ συμπάθεια καὶ μὲ διάθεση παρακλήσεως καὶ παραμυθίας;

*

Καθῆκον τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι νὰ παρακολουθεῖ ἄγρυπνα καὶ σὲ κάθε βηματισμὸ τὴν ἐπικίνδυνη πορεία τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ νὰ περιφρουρεῖ τὸν θησαυρὸ τῆς πίστεως, παραχωρώντας τὴ γνήσια ἐλευθερία πὸνταιριάζει στὸ σύγχρονο ἄνθρωπο. Εἶναι καιρὸς ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία νὰ συμβάλει καθοριστικὰ στὸ χτίσιμο μίας νέας κοινωνίας, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀξιῶσουμε μίαν Ἐκκλησία χωρὶς ἀδικαιολόγητους συντηρητισμούς, νεκροὺς

10. Ἀκόμη καὶ ἂν δοῦμε τὸν «κόσμο» στὴν ἐλλεινότητα, στὴν ἀποστασία καὶ στὴν πώση του, δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦμε πὸς εἶναι ὁ κόσμος, πὸν «ἠγάπησεν ὁ Θεός» καὶ μάλιστα τόσο, ὄστε ἀπέστειλε τὸν Υἱόν, ὄχι «ἵνα κρίνη τὸν κόσμον, ἀλλ’ ἵνα σωθῆ ὁ κόσμος δι’ αὐτοῦ» (Ἰωάν. 3, 16-17). Αὐτός, ἄλλωστε, ὁ «κόσμος» εἶναι καὶ τὸ φυσικὸ – ἱστορικὸ περιβάλλον τοῦ πιστοῦ καὶ τῆς ἴδιας τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ἀπὸ τὴν ἀποψη λοιπὸν αὐτῆ δὲν εἶναι νοπὸ νὰ ἀγνοηθεῖ ἀπὸ μιὰ Σύνοδο ὁ «κόσμος». Βλ. ΑΛΕΞ. ΠΑΠΑΔΕΡΟΥ, *Ἡ Σύνοδος σὲ σχέση μὲ τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸν κόσμον*, Χανιά 1978, σελ. 24-25. Πρβλ. ΠΑΝ. ΝΕΛΛΑ, *Ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας*, Περιοδικὸ Σύναξη, τεῦχος 133 (2015), σελ. 6-20.

συμβολισμούς και πομπώδεις τελετουργίες. Μία Ὁρθοδοξία λιγότερο ἐθιμική και φολκλορική και περισσότερη συνειδητή. Μία Ἐκκλησία πού θά ἐμπνέει τούς νέους και θά ἔχει πρόταση ζωῆς, ὥστε νά μὴν ἀρκεῖται στήν καθημερινή ἐπιβίωση ἀντὶ γιὰ τὴ βίωση, χωρὶς νά γνωρίζουμε πλέον οὔτε πῶς νά ζοῦμε, ἀλλὰ οὔτε και πῶς νά πεθαίνουμε. Σὲ μία ἐποχὴ ἀπόλυτου ἀποπροσανατολισμοῦ και πνευματικῆς ἀποχαύνωσης, τὸ καθῆκον τῶν θεολόγων γιὰ μία πιὸ συνειδητὴ μαρτυρία τῆς ἐμπειρίας τούς μέσα ἀπὸ τὴ σχέση τούς μὲ τὸν Θεό, προβάλλει περισσότερη ἐπιτακτικὸ ἀπὸ ποτέ. Ὑπὸ τὴν προϋπόθεση, βέβαια, ὅτι δὲν θά προσπαθήσουν νά ἐπιβάλλουν τὴν ἀλήθειά τούς, δὲν θά κηρύξουν μία ρομαντικὴ ἐπιστροφή σὲ ἓνα δῆθεν ἰδανικὸ παρελθὸν οὔτε θά ὑπηρετήσουν ξεπερασμένες ἀξίες, ἀλλὰ θά γίνουν μία φωνὴ ἐλπίδας, πού θά ἀντιπαραθέσει στὰ σημερινὰ ἀδιέξοδα, τὸ ὄραμα μίας κοινωνίας χωρὶς ἀποκλεισμούς και θά ἀναζητήσει μία ἔντιμη διέξοδο ἀνάμεσα ἀπὸ τὶς παγίδες τῆς ἀπόλυτης ἀτομοκρατίας τού. Γιατὶ αὐτὸ πού περισσότερη ἀπὸ ὅτιδήποτε ἄλλο ἔχει ἀνάγκη ὁ κόσμος σήμερα, εἶναι νά ἀκουστεῖ μία νηφάλια και ἐπιστημονικὰ τεκμηριωμένη θεολογικὴ φωνὴ πού θά ἀντιπαραθεῖ στὶς κραυγὲς και τὸν παραλογισμὸ πού ἐκτοξεύονται καθημερινά.

Αὐτὸ πού προσδοκοῦμε ἀπὸ τὴν Πανορθόδοξη αὐτὴ Σύναξη τῶν Προκαθημένων, εἶναι νά θέσει τὶς σταθερὲς βάσεις γιὰ τὴν ἐπίλυση τῶν προβλημάτων πού ταλανίζουν τὸν ἄνθρωπο, νά γκρεμίσει τὰ στερεότυπα δίνοντας π.χ. λόγο ἔκφρασης και δύναμη συμμετοχῆς στὰ ἐκκλησιαστικὰ δρώμενα στὴ γυναῖκα, νά θέσει τέρμα σὲ κάθε εἶδους φανατισμὸ, ὅπως τὸν ἀναδυόμενο ἐφιάλτη τοῦ φονταμενταλισμοῦ, ἀλλὰ και νά ἐπαναφέρει στὴν πορεία τῆς ἀληθινῆς ζωῆς τὸν ἄνθρωπο τῆς ἐποχῆς μας. Αὐτὸ πού ἀναμένουμε ἀπὸ τὴν Ἁγία και Μεγάλὴ Σύνοδο τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, εἶναι νά σκύψει μὲ ἀγάπη Χριστοῦ πάνω στὸν σύγχρονο ἄνθρωπο και ν' ἀφουγκραστεῖ τούς καημούς και τὴν ἀγωνία τού. Νὰ τοῦ δείξει τὸν δρόμο τῆς ἀληθινῆς Ὁρθοδοξίας πού –μέσα ἀπὸ τὴν ὀρθοπραξία– θά τὸν βοηθήσει νά ξαναβρεῖ και πάλι τὸ χαμένο τού πρόσωπο και νά ὀλοκληρωθεῖ ὡς ὑπαρξὴ ἀδίακριτη μέσα ἀπὸ τὴν εὐρεση τῆς χαμένης τού αὐτοσυνειδησίας.